

Ett politiskt alternativ för Svenskfinland

Otto Bruun, Johan Ekman, Frank Lundgren,
Elina Sagne-Ollikainen, Lotta Staffans
och Tiki Torrkulla

Ett politiskt alternativ för Svenskfinland

Otto Bruun
Johan Ekman
Frank Lundgren,
Elina Sagne-Ollikainen
Lotta Staffans
och Tiki Torrkulla

Red:
Otto Bruun & Johan Ekman

2025

Layout & bilder:
Mirkka Hietanen

Innehåll

Ett politiskt alternativ för Svenskfinland _____	s. 7
Omtanke, värme och solidaritet _____	s. 11
Elina Sagne-Ollikainen	
Vinster eller välfärd? Ett vägval för Svenskfinland _____	s. 14
Otto Bruun & Johan Ekman	
Myten om effektiva förlossningar på svenska _____	s. 19
Lotta Staffans	
Vänsterpolitik bättre än SFP för svenskspråkig service _____	s. 23
Frank Lundgren	
Inget är bestående: Inte ens nyliberalismen _____	s. 27
Johan Ekman	
Ett alternativ till Svensk Ungdom _____	s. 30
Tiki Torrkulla	
Grundlagens politisering och Svenskfinlands framtid _____	s. 32
Otto Bruun	

Presentationer

Otto Bruun

Otto forskar i juridik vid Östra Finlands universitet och är bosatt i Dalsbruk vid skärgårdshavet i Kimitoöns kommun. Tidigare har han jobbat bland annat som sakkunnig för svenska Naturskyddsföreningen och Finlands naturskyddsförbundet. Bruun ställer upp för första gången både i kommunalvalet i Kimitoöns kommun och välfärdsområdesvalet i Egentliga Finland.

Johan Ekman

Johan forskar i politisk ekonomi vid Åbo Akademi. Han har tidigare jobbat bland annat som journalist på Svenska Yle och som medarbetare i riksdagen. Ekman kandiderar i kommunalvalet i Åbo och i välfärdsområdesvalet i Egentliga Finland.

Frank Lundgren

Frank Lundgren arbetar på en funktionshinderorganisation och är nyinflyttad Borgåbo. Frank har länge varit aktiv inom Vänsterförbundet, medborgarorganisationer och föreningar men som en motreaktion mot regeringens nedskärningspolitik ställer han upp i vårens val. Frank ställer upp i kommunalvalet i Borgå och i välfärdsområdesvalet i Östra Nyland.

Elina Sagne-Ollikainen

Elina Sagne-Ollikainen är doktorand i folkrätt vid Åbo Akademi och är bosatt i Berghäll. Hon har tidigare verkat inom SFP och Feministiska partiet. Hennes valtema är omtanke, värme och solidaritet. Sagne-Ollikainen ställer upp för första gången för Vänsterförbundet i kommunalvalet i Helsingfors.

Lotta Staffans

Lotta Staffans är doktorand i hållbarhetsstudier. Hon har tidigare jobbat bl.a. som ekonomisk sakkunnig för Vänsterförbundets riksdagsgrupp och specialmedarbetare till Helsingfors biträdande borgmästare för kultur och fritid. Staffans ställer upp första gången i kommunalvalet i Helsingfors.

Tiki Torrkulla

Tiki Torrkulla studerar på Vasa övningsskola gymnasium i Vasa. Han var med och få igång Vasa Vänsterungas verksamhet 2023 och har sedan dess varit i deras styrelse. Tiki ställer upp för första gången i både kommunalvalet i Vasa och välfärdsområdesvalet i Österbotten.

Ett politiskt alternativ för Svenskfinland

"SFP-basen får gärna leda ut partiet ur regeringen Orpo. Om det här är vad den samlade borgerligheten förmår är det en nationell dygd att spränga regeringen." (HBL 31.8.2024)

Så skriver tidigare chefredaktören för Åbo Underrättelser och skribent till historikern om Svenska folkpartiet 1970-1995, Torbjörn Kevin.

Kritikerna till SFP:s regeringssamverkan har varit många. Partiet har svikit sitt löfte om att inte driva en "sannfinländsk politik" i regeringen. SFP står stadigt i regeringen trots att den svenskspråkiga allmänheten anser att "regeringen Orpos politik hotar det svenska i Finland" (HBL 10.5.2024)."

Partiet får givetvis själv välja sina strategier och vägval. Det som är ett större problem är den näst intill totala avsaknaden av en seriös framtidsdebatt i Svenskfinland. Anna-Maja Henriksson (HBL 16.5.2024) tyckte att regeringen Orpo är en av de bästa när det gäller värnandet av svenskspråkiga intressen. Påståendet tyder på att de svenskspråkiga intressena är väldigt snävt definierade, och berör endast en liten grupp människor.

När ordförande Anders Adlercreutz bjuder in till debatt gör han det med ett krav om att sudda ut den sura minen och tysta kritiken, vilket Helen Korpak förtjänstfullt påvisat i sina texter (HBL 4.2.2025). Men hur ska de som är oroliga och missnöjda då kunna delta?

Adlercreutz kräver att alla drar sitt strå till stacken, och det framstår ju som ett rimligt krav. Tyvärr är regeringens ekonomiska politik skev, vilket har bidragit till att köpkraften och utsikterna försämrats rejält för många finländare. Samtidigt har regeringen lättat på skattetrycket för de allra rikaste och driver nu avskaffande av arvsskatten, vilket enligt forskarna främst skulle främja den rikaste procenten. Är det här det bästa förslaget högern har att komma med för att få Finland på fötter? De minsta och kleinstaste myrorna får alltså dra flest strån till stacken, medan de starkaste myrorna får pusta ut.

SFP:s existensberättigande har byggt på ett försvar av den språkliga minoritetens ställning. När SFP tidvis nu framstår mer som en intressegrupp för specifika företag eller för arvsskattelobbyn än en politisk representation för det svenskspråkiga, behöver det svenska i Finland en seriös framtidsdebatt. Och när SFP framstår som en garant för nedskärningspolitiken mer än en garant för grundlagen, de svenskspråkiga välfärdstjänsterna och den svenskspråkiga kulturens förutsättningar behöver Svenskfinland börja diskutera politiska alternativ.

Som vi visar i denna pamflett är de existerande finlandssvenska politiska strategierna problematiska och ibland kontraproduktiva. Vi är sex nya vänsterkandidater i vårens kommunal- och välfärdsval som vill garantera de språkliga rättigheterna och arbeta politiskt för det svenska i Finland. Vi hoppas att det här är början på en debatt, där också verkligheten för en större grupp finlandssvenskar, kritiken, hotbilderna och problem får höras. Givetvis ska också lösningar, förslag och nya idéer komma fram. Det finns till exempel många förslag om att reformera arvsskatten, så att den blir mer rättvis och inte en börda under sorgetider. Men ny politik växer ur en debatt där man lyssnar på varandra istället för att sopa konflikter eller motsättningar under mattan.

Li Andersson skriver i Kansan uutiset (4.3.) att världsläget och Trumps och Putins handlande bäst förstås som en "allians av auktoritära krafter". Enligt journalisten Oskari Onninen och forskaren Antto Vihma (Uusi Juttu 4.3.2025) gör USA nu allt för att varje land ska hitta sin egen Orbán och begränsa friheter och demokrati. I just dessa tider behöver samarbete med ytterhögern och tyst acceptans av rasism och sannfinländsk politik omprövas. Naiv hoppfullhet bär inte långt, varken i utrikespolitiken eller på hemmaplan.

Därför behövs en finlandssvensk framtidsdebatt med öppenhet och diversitet, där alla ska få höras gällande ödesfrågor för vår värld och minoriteter i Finland. Istället för en monokultur med nyckelpigor som ser lika ut vi vill att det finns plats för myror, braxar, bävvar, bin, berguvar och talltitor. Och många fler. Den här pamfletten är skriven för att skapa en frisk fläkt i en unken och övergödd ankdam.

Pamflettens texter

Elina Sagne-Ollikainen var tidigare aktiv i SFP, skriver om hur hon efter moget övervägande att gå över till Vänstern. Orsaken var att partiet har ett orubbligt och klarsynt grepp- och förståelse om mänskliga rättigheter och dess odelbarhet. Vänstern lyckas genom sitt valprogram konkret omsätta dessa värderingar i praktiska förslag. Kääne-festivalen fick henne att inse att det finns en bred vilja att erbjuda ett alternativ till regeringen Orpo-Purras söndersmulade av förtroendet för beslutsfattande i vårt land.

Otto Bruun och **Johan Ekman** tar sig an regeringens nedskärningar i social- och hälsovården och varför de på sikt riskerar underminera hela den offentliga sektorn. Detta har givetvis konsekvenser också konkret för den svenskspråkiga befolkningen eftersom det inte finns språkliga rättigheter utan fungerande välfärdstjänster. Bruun och Ekman anser att vi behöver en seriös debatt om hur vi kan begränsa vinster i välfärden och istället bygga en modell som är hållbar på längre sikt.

Lotta Staffans fortsätter på samma tema och beskriver i sin essäistiska text hur regeringens ekonomiska politik får ödesdigra konsekvenser för social- och hälsovården. Nedläggningen av Lojo BB fungerar som exempel på omöjligheten och skenheligheten i SFP:s mantra om att välfärdsstaten endast kan räddas genom att skära ner i offentliga utgifter.

Frank Lundgren argumenterar i sin text om varför han anser att en vänsterregering utan SFP kan vara bättre för det svenska i Finland än den nuvarande högerregeringen med SFP och Sannfinländarna. ”Den bästa garanten för svenskspråkig service är en offentligt finansierad välfärd och en regering som står upp för mänskliga rättigheter för alla”, skriver Lundgren, som menar att det är här, och i människosynen, som skiljelinjen mellan vänster- och högerpolitik blir extra tydlig.

Johan Ekman frågar sig varför SFP gått in för en politik som underminerar servicen på svenska. Orsakerna till detta, hävdar Ekman, är att partiets ledarskikt anammat en nyliberal ekonomisk politik som i slutändan till och

med trumfar bredare svenska intressen. Partiets hegemoniska position har varit stark i Svenskfinland, vilket gjort att den nyliberala ekonomiska politiken anammats som det enda tänkbara alternativet i partiet och bredare i Svenskfinland. Regeringsmedverkan med Sannfinländarna har dock fått hegemonin att krackelera, vilket gör att det nu finns mer utrymme för en debatt om alternativ.

Tiki Torrkulla tror att “bristen på politiska alternativ och olika perspektiv kan leda till politisk apati och minskat engagemang i samhället”. Torrkulla motsätter sig Svensk Ungdoms politiska monopol i de svenskspråkiga skolorna, vilket han också framgångsrikt motverkat genom att utmana praxisen att marknadsföra Svensk Ungdoms evenemang i skolornas officiella kommunikationskanal Wilma.

Otto Bruun skriver om grundlagen och avvisningslagen som behandlades i riksdagen under våren 2024. Bruun anser att SFP:s riksdagsgrupp och den åländska riksdagsmannen Mats Löfström på ett problematiskt sätt under denna mandatperiod medverkat till politiseringen av grundlagen. Bruun anser att en språklig minoritet i vått och torrt måste stå upp för grundlagen och dess skydd av mänskliga rättigheter, de språkliga rättigheterna och den åländska självstyrelsen.

Omtanke, värme och solidaritet

Eline Sagne-Ollikainen

Politiska beslut i städer och kommuner handlar om det som finns allra närmast oss, i vår vardag. Förtroendevalda som väljs i förestående val, den 13 april 2025, bör ha ett genuint intresse och vilja att engagera sig med väljare och att lyssna till stads- och kommuninvånarna.

Jag hör till dem som brukar klassas till de rörliga väljarna. De senaste sex-sju åren har jag följt med politiken mer intensivt och jag har kandiderat i tre val: 2019, 2021 och 2023.

Beslutet att kandidera igen var inte självklart. Vill jag utsätta mig igen för att bli besviken på det parti jag kandiderar för (läs SFP)? Vilket parti har jag minst risk att bli besviken på? Jag visste att frågan inte kan få ett entydigt svar, ingen vet vad framtiden bär med sig.

Jag lät beslutet gro, och funderade igenom vilket parti som jag känner att har ett orubbligt och klarsynt grepp- och förståelse om mänskliga rättigheter och dess odelbarhet? Och vilket parti vill, genom sitt program, omsätta dessa värderingar i konkret politik på ett sätt som kan göra min hemstad bättre att leva i?

Helsingfors kämpar med de utmaningar som en huvudstad ofta har: inflyttningen är stor och staden behöver arrangera tjänsterna för invånarna så att alla har tillgång till social- och hälsovård, utbildningsstigar på finska och svenska, samt kultur, idrotts- och bibliotekstjänster som täcker stadsbornas behov. Vi bör värna om närskogarna, parkerna och kollektivtrafiken och det arkitektoniska kulturarvet. Vi ska vara en stad som är välkomnande, internationell och nytänkande.

Vi behöver förtroendevalda och beslutsfattare som har vardagserfarenhet av småbarnspedagogik, skola, andra stadiet och det tredje stadiet. Vi behöver dem som har perspektiv på åldrande, närvårdarskap, de som ser

staden ur pensionärens perspektiv och de som ser den från de unga vuxnas perspektiv. Personer som vet hur det är att känna sig otrygg på grund av synlig högerextremism på våra gator och torg, människor som lever på sorgens botten eller har en långtidssjukdom.

Vi behöver politiker som inte blundar för hur de fattiga har det och som känner sitt ansvar för var och en som bor här i staden. I Helsingfors kämpar många med sin ekonomi och sin hälsa. Det finns många som helt enkelt inte har någon alls att vända sig till, i smått och stort.

Helsingfors bör fundera hur vi, även inom social-och hälsovården, behöver stöda ekonomiskt tredje sektorns organisationer som nu drabbas av rejäla nedskärningar på grund av regeringens ekonomi. Helsingfors stad har ett överskott på 300 miljoner, och vi bör noggrant överväga vilka investeringar som behövs men också våga satsa där det verkligen behövs.

Då Orpo-Purra regeringen smular sönder förtroendet för beslutsfattande i vårt land så är det särskilt viktigt att vi i Finlands huvudstad kan visa på kloka sätt att öka på solidaritet, omtanke och värme. Det vi ser nu, med försök till försvagat anställningsskydd är heller ingen bagatell. Just nu behövs vänsterpolitik mer än någonsin tidigare. Det handlar om ett erbjudande ett alternativ till nedskärningspolitiken, att se människan, hennes närmiljö och ta ett ansvar för att ingen ung, vuxen, gammal eller nyfödd får ett för tungt lass att bära. Vi kan så mycket bättre!

För att cementera mitt beslut som höll på att växa fram, besökte jag festivalen Kääne på Korjaamo i Helsingfors. Där hade jag möjligheten att växla några ord med europaparlamentariker Li Andersson. Hon sade att det vore jättefint om jag kandiderade för Vänsterförbundet. Jag deltog i programmet som stod till buds, bland annat i en workshop med koreograf Sonya Lindfors och performancekonstnären, forskaren och författaren Pilvi Porkola.

I detta sammanhang kände jag det jag skulle önska för våra städer och vårt samhälle: möjligheter till dialog, inlyssnande, visionerande och samhörighet. Det exceptionella med hela situationen var att av alla personer som fanns i rummet i den workshop jag deltog i, så kände jag egentligen bara en person från förr, Sirine och så Sonya, så där på distans. Sirine, fransyskan, som jag spelat handboll med i division två, är bekant med en av de 127 kandidater som ställer upp i Helsingfors för Vänsterförbundet, Nick Walters. Helsingfors, min kära stad, visade sina bästa sidor den kvällen.

Under festivalen Käänne missade jag både Sanna Marin, Matti Vanhanen och många andra. Men jag träffade precis de personer som jag behövde för att landa i mitt beslut. Då jag skulle gå, hojtade Eliel Kilpelä, som också kandiderar i Helsingfors till: Kom ihåg stiftelsen för de tvåspråkiga Finlands ansökan! Jag bara log inom mig. Omtanke, värme och solidaritet, det behöver både våra städer, vi invånare och politiken mycket mer av. Dessa ord är också ledorden i min kampanj 2025.

Vinster eller välfärd? Ett vägval för Svenskfinland

Otto Bruun och Johan Ekman

En välfungerande offentlig primärhälsovård är det bästa sättet att garantera rätten till vård. Det är också ekonomiskt det effektivaste alternativet på lång sikt. Snabb tillgång till vård och läkare bidrar till bättre hälsa hos befolkningen och minskar behovet av dyr specialhälsovård. I dagsläget saknar välfärdsområdena arbetsro och investeringsmöjligheter. I stället driver regeringen Orpo en ideologisk kamp mot den offentliga vården. Detta hotar också välfärdstjänsternas tvåspråkighet. Om vinstintresset fortsätter prioriteras kommer välfärdsstaten att stå inför en existentiell kris inom kort. Vi anser att det är dags att vända skutan.

Regeringens välfärdsval: Ideologi framom pragmatism

Välfärdsreformens syfte var att garantera tillräckliga satsningar på primärhälsovården, så att alla som är sjuka får vård omgående när det behövs. Nu har områdena försökt integrera de många kommunernas olika system i några års tid och bygga en långsiktig verksamhet. Tyvärr finns inget stöd från landets regering för detta arbete. I praktiken förhindrar regeringen långsiktiga prioriteringar genom att yrka på kortsiktiga nedskärningar senast år 2026.

Vården står för en tredjedel av de offentliga utgifterna. Anders Adlercreutz argumenterade nyligen (HBL 29.1.2024) att regeringen förbättrar strukturerna i välfärdssamhället Finland med sina anpassningsåtgärder (läs: nedskärningar). För vårdens del är påståendet nonsens.

För det första insisterar regeringen att välfärdsområdena före utgången av år 2026 samlat ska inbespara över 1,2 miljarder euro. Social- och hälsovårdsorganisationerna får bära en 25 miljoners nedskärning i år och ytterligare en 50 miljoners nedskärning år 2026. Sänkningen av vårddimensioneringen och förlängningen av vårdgarantin innebär också att välfärdsområdenas resurser från statligt håll minskar. Regeringen har aviserat ytterligare nedskärning på 100 miljoner euro som skulle verkställas före slutet av 2028, genom att begränsa serviceutbudet för till exempel funktionshindrade, äldre och rehabiliterande arbetsverksamhet.

Regeringen försvarar, och kravet på nedskärningar de två följande åren är att välfärdsområdena knappast styrs av långsiktighet. Den offentliga social- och hälsovården och primärvården, som borde garantera vård åt alla på två språk, står alltså istället på många håll inför en existentiell kris. Det kan leda till en sjukare befolkning och ökande kostnader. Landets regering väljer att neka välfärdsområdena både pengarna och arbetsron som skulle krävas för att bygga upp en långsiktigt fungerande vård. Regeringen driver en ideologisk linje istället för att pragmatiskt bidra till att välfärdsområdena kan sköta sina jobb med bästa möjligheter att lyckas.

Den svenskspråkiga servicen hotas

Hbl:s intervju med Susanna Nukkarinen (9.12.2024), som valt att säga upp sig från sin tjänst som överläkare på Lojo BB, illustrerade på ett konkret sätt hur vår offentliga hälsovård strukturellt faller samman till de anställdas förfäran. En fatal kombination av samtidiga nedskärningar och subventioner av privat hälsovård leder enligt forskare inte till bättre vård. Tvärtom varnar forskarna för större ojämlikhet och ökade kostnader då fragmenteringen av tjänsterna och läkarbristen ökar.

Politiker i välfärdsområdena för sedan lokala kamper mot väderkvarnar när tjänstemännen genomdriver beslut under styrning av staten. Ett exempel på detta var när Karin Cederlöf, SFP:s representant i HUS styrelse, hävdade att "SFP kämpar väldigt ensamt om att bevara vården i Raseborg" (HBL 5.12.2024). För tydlighetens skull: SFP sitter med i den regering som med hård hand genomdriver en reform där kravet är att välfärdsområdena ska ta igen stora budgetunderskott på kort tid, samtidigt som man med

hundra-tals miljoner i ökade FPA-ersättningar subventionerar privat vård. Ansvaret vilar hos regeringspartierna.

Ur ett rent språkpolitiskt perspektiv är detta riskfyllt. För det första har tillgången till vård även för svenskspråkiga försämrats. För det andra finns det ingen svenskspråkig vård om systemen kollapsar.

Den offentliga sektorn har som princip att garantera vård på lika villkor på bägge nationalspråken. Att alltför starkt försöka förhandla fram särlösningar på specifika orter är en farlig politisk strategi. Det innebär nämligen också att man accepterar att servicen blir mer avhängig av politiska konjunkturen och aktuella styrkeförhållanden. Vi oroas oss inför den dag då Sannfinländarna tar sikte på den språkliga minoriteten nästa gång.

HBL påpekade nyligen (VAR) att vårdkrisen drabbar alla, men att svenskspråkiga möter dubbla problem, dels problemet med en försämrad kvalitet på service och dels en minskad tillgång på svenskspråkiga tjänster. Nationalspråksnämnderna bör därför ges en starkare roll för att bevaka tillgången på svenskspråkig vård och driva förbättringar. Men för att den rollen ska ha en chans att lyckas behöver de strukturella problemen åtgärdas.

Lösningar finns

Men finns det hopp för en jämlik och välfungerande vård i offentlig regi? Vi tror att så är fallet. Valfärdsområdena har i sig möjligheten att garantera en god vård, men det förutsätter att vården prioriteras och att tillräckliga resurser tilldelas. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken understryker att regeringens krav på budgetbalans år 2026 gör att långsiktigheten i valfärdsområdena havererar. Ett helt nödvändigt beslut är alltså att i vårens rambudgetbehandling ge valfärdsområdena mer tid att täcka underskotten.

Målsättningen borde vara en lag om 7 dagars vårdgaranti, vilket redan uppnås med råge i Sverige där en medicinsk bedömning görs inom tre dagar. Istället för att styra offentliga medel till företagen inom vårdbranschen kunde man allokera pengar till ett genomförande av vårdgarantin. Här är uppbyggandet av en fungerande egenläkarmodell en viktig del. För att det ska lyckas måste regeringens skuta vändas. Om bristen och konkurrensen på läkare fortsatt förvärras från regeringens sida kommer egenläkarmodellerna att haverera.

Inte heller centraliseringen får bli ett självändamål. När lokala vårdenheter stängs är det få som räknar vilka utgifter som flyttar över till staten i form av behov av finansiering för FPA-taxi. För att kunna minska på onödiga transporter borde välfärdsområdena få ekonomiska incitament att beakta kostnader som flyttas över till staten.

Vi behöver också ha en mer djupgående debatt om hur vårdtjänsterna ska garanteras. Frågan handlar ytterst om huruvida hälsa ses som en rättighet eller som en marknadsvara.

Vinster i välfärden

Regeringen vill skapa vinster i välfärden, och i praktiken leder det till sämre tvåspråkig service. I praktiken skenar kostnaderna i välfärdsområdena till exempel i och med nyttjandet av inhyrda läkartjänster, äldrevård och köpandet av privata barnskyddstjänster. Istället för att kunna satsa på den egna tjänsteproduktionen tvingas den offentliga sektorn köpa dyra tjänster av privata aktörer som befinner sig i en sådan position att de kan successivt höja på sina taxor. Marknaden fungerar alltså inte, eftersom välfärdsområdena inte har egen produktion att gå över till.

I vårt västra grannland har försöken med privata företag i skolbranschen lett till ökad segregation och sämre genomsnittliga skolresultat. I Sverige har därför devisen "inga vinster i välfärden" lanserats för att få igång en debatt om hur dåligt vinstintresset är på att styra mot effektiva och jämlika välfärdstjänster. Både finska och svenska experter är överens om att Finland gjort rätt i att inte skapa kaos med privata bolag inom den grundläggande utbildningen. Men inom hälsovården har vårdbolagens marknadsställning stärkts drastiskt.

Nu har man hävdat att ju fler privata hälsovårdstjänster vi har, desto mer kan vi skapa ekonomisk tillväxt. Men dyrare vårdtjänster är ingen human tillväxtstrategi. Ju sämre ekonomisk tillväxt, desto nödvändigare att förvalta de existerande resurserna klokt och sparsamt. Den grundläggande vården bör stå stadig i alla lägen. Regeringens agerande i vårdfrågan ser tyvärr snarare ut som ett försök att långsiktigt driva alla köpkraftiga individer till den privata sektorns stora vårdjättar och läkarföretag, där aggressiv skatteoptimering leder till minimala bidrag till de offentliga finanserna. Det

här är ett ytterligare skäl till att regeringens mål om att begränsa budgetunderskotten ser ut att misslyckas.

Välfärdsreformen hade som mål att utgöra en grund för fungerande social- och hälsovårdstjänster. Om vinstintresset och företagens agendor fortsätter dominera i social- och hälsovården kommer vi se allt fler fenomen som präglar den amerikanska hälsovårdsmarknaden. Där används över tre gånger mer pengar på vården per capita än i Finland, men trots det är de kroniskt sjukas andel i USA rejält större och befolkningens genomsnittliga hälsa betydligt sämre än i Finland.

Ifall läkarkåren vill få rimlig ersättning och större flexibilitet borde man utreda hur man skulle kunna förena dessa. Läkarna kunde organisera sig i sociala företag som binder sig att prioritera god vård. Frihet, flexibilitet och prioritering av vårdkvalitet skulle kombineras med rimlig ersättning och reglerade vinster. För en liten privat fysioterapeut skulle situationen se ut som idag, medan de privata vårdjättarna inte längre skulle kunna göra vinster genom att höja priserna och lita på att politikerna tar notan.

Vi hoppas att det kommande välfärdsområdesvalet blir en vändpunkt som leder till satsningar på bättre offentlig vård. God vård ska vara en rättighet för alla, inte ett privilegium för höginkomsttagare. Vi behöver en politik som förbättrar vården, stärker den tvåspråkiga servicen och garanterar en framtida jämlik och effektiv hälsovård.

Myten om effektiva förlossningar på svenska

Lotta Staffans

Tuntuuko vai nipistäkö? Den frågan ställde anestesiläkaren mig då det under förlossningen blev klart att barnet skulle födas med kejsarsnitt. Det var inte omedelbar kris så lokalbedövning skulle räcka.

Men jag var trött och kunde inte begripa skillnaden mellan känns det eller kniper det, särskilt inte på finska. Jag svarade något oklart några gånger tills hon drog sin slutsats: Nyt loppui tämä pelleily. Slut på tramset, sov ner henne.

Efteråt, när jag väl vaknat upp ur narkosen, förstod jag att hon knipit mig i magen för att hon ville veta om bedövningen var tillräckligt stark för operationen. Jag hann ändå inte reflektera desto mer över situationen eftersom glädjen över barnet var så genomgripande.

Senare har tanken slagit mig att det kanske var första gången i mitt liv som jag, som talar finska varje dag, var så omtumlad att jag faktiskt skulle ha behövt vård på svenska. Eller så skulle anestesiläkaren helt enkelt ha behövt lite fler kollegor för att inte ha så bråttom. Antagligen både och.

Men det handlar inte bara om min förlossning. Det handlar om alla förlossningar. Det handlar om alla som behöver vård, och alla som behöver vård på svenska. Det handlar om hela vårt vårdssystem. Och det handlar om politik.

När statsminister Petteri Orpo (Samlingspartiet) meddelar att social- och hälsovården inte är i kris så kan man ju undra om han över huvud taget följer med nyheterna. Alltför många har även personligen fått uppleva oron över sina åldrande föräldrars vård, eller kämpat för att få hjälp med sina mentala problem – just då man inte har ork att kämpa.

Det är viktigt att konstatera att det också finns bra vård i Finland. Det finns otroligt kunnig vårdpersonal som sköter om bebisar, brutna ben och försvagade åldringar varje dag.

Men samtidigt är det klart att social- och hälsovårdssektorn står inför enorma utmaningar, inte minst på grund av att befolkningen åldras.

När Sanna Marins regering, efter årtionden av diskussioner och omkullkastade planer, till slut lyckades genomföra vårdreformen var det klart från början att de nya välfärdsområdena behöver arbetsro för att komma igång.

Starten försvårades betydligt av att lönerna inom social- och hälsovården steg exceptionellt mycket precis då reformen genomfördes i praktiken. Statens finansiering hängde inte med. När dessutom personal-, och särskilt läkarbristen, på den offentliga sidan lett till stora kostnader för inhyrda läkare, så är det föga förvånande att områdena uppvisar stora underskott.

Vad gör då den nuvarande regeringen? För det första har Petteri Orpo använt väldigt mycket av sin energi på att skälla på reformen, utan att visa det minsta intresse för att justera det som behöver justeras.

Tvärtom, man har försvårat situationen ytterligare genom nedskärningar och istället valt att skänka drygt 400 miljoner till privata hälsovårdsbolag. Inte ens när Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken i början av året rekommenderade att man skulle ge välfärdsområdena mer tid visade regeringen några som helst tecken på att ens överväga mer flexibilitet.

Även om det så kallade hållbarhetsgapet och statsskulden har överskuggat all politisk diskussion redan under en lång tid, har den sittande regeringen lyckats lyfta saxpolitiken till en helt ny nivå.

Samlingspartiet, Sannfinländarna och Kristdemokraterna har med stöd av Svenska folkpartiet gjort upp ett regeringsprogram som söker sin like bland högerdrömmar. Alla värderingar verkar vara till salu så länge man får skära ner i offentliga utgifter.

Det här är ytterst problematiskt på många plan, inte minst ur minoritetssynvinkel.

I den färska boken "Feminismiä taloutteen – opas kriittiseen talouslukutaitoon" (Gaudeamus 2024) beskriver biträdande professor Hanna Ylöstalo tillsammans med andra hur samhällsanalysen och det politiska beslutsfattandet har ekonomifierats.

Ekonomiska modeller och tankesätt tar ett allt större grepp om alla sektorer. När alla beslut ska kunna rättfärdigas med att de sparar pengar blir

besluten lätt problematiska ur ett könsperspektiv, men även ur ett minoritetsperspektiv.

SFP är ett uttalat borgerligt parti som gärna sänker skatter och minskar på offentliga utgifter, så länge nedskärningarna inte drabbar svenska tjänster. Den här strategin börjar väl senast nu knaka i fogarna, om den inte redan har krossats av sin egen omöjlighet.

Nedläggningen av Lojo BB kan fungera som ett illustrativt exempel på SFP:s problematiska ståndpunkt.

Under våren 2024 gick debatten het kring budgeten för Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt HUS. HUS får sin finansiering av välfärdsområdena, som i sin tur finansieras av staten. Välfärdsområdenas skrالا ekonomi ledde alltså i praktiken även till enorma nedskärningar för HUS.

Diskussionen hettade till ordentligt då HUS gick ut med sin egen sparplan som bland annat innebar att Lojo BB skulle läggas ner. Förlossningarna skulle i fortsättningen ske i Jorv eller på kvinnokliniken i Helsingfors.

För västnyländska föderskor blir avståndet till förlossningsavdelningen alltså betydligt längre. Dessutom är det många andra nylänningar som valt att föda i Lojo eftersom avdelningen där haft rykte om sig att kunna erbjuda mer personligt stöd både under förlossningen och i fråga om amning.

Vad gör då SFP? Ledande politiker som bland annat partiets vice ordförande Henrik Wikström och riksdagsgruppens ordförande Otto Andersson riktade ovanligt skarp kritik mot SDP och De Gröna på sociala medier och till och med i riksdagens plenum.

Först byggde man upp spänningen inför omröstningen i HUS:s styrelse. Hur ska partierna rösta? Är ni för eller emot Lojo BB? Budskapet var att SFP gör allt för att bevara Lojo BB, vem står på vår sida?

Utifrån såg det här ut som en mycket märklig teater. Regeringspartiet SFP försökte helt avsäga sig sitt eget ansvar i frågan och få det att se ut som om HUS fattar dåliga beslut oberoende av omständigheterna, det vill säga bristande statsfinanser.

Även om politik ofta kan handla om att berätta sin egen version av svåra kompromisser och även om beslutet om Lojo BB var tragiskt i sig så blev SFP:s dubbelmoral i frågan närmast makaber.

Så länge välfärdsområdena inte har egen beskattningsrätt är det endast på statlig nivå som man i slutändan kan trygga att social- och hälsovården

fungerar. HUS inbesparingar ledde till slut till att närmare 300 fick sparken, och sammanlagt minskar personalen med 800 årsverken.

Kulturforskaren Hanna Kuusela skriver i sin nyaste bok *Syytös* (Vastapaino 2024) om hur vi själva frivilligt sitter och tittar på när demokratin sakta men säkert håller på att falla samman. Hennes utgångspunkt är universiteten och bildningen, men samma utveckling präglar hela vårt samhälle.

Enligt Kuusela kräver demokratin arbete. Den tar tid, och för att den ska fungera så måste vi alla engagera oss.

SFP:s och regeringens mantra om att vi måste skära ner för att trygga välfärdssamhället i framtiden är inte bara falskt (i själva verket en oxymoron) utan även skadligt ur demokratisynvinkel. Svenskan i Finland kan aldrig frodas i ett samhällsklimat som bygger på nedskärningar och effektivisering in absurdum.

Fungerande vård kräver pengar. Trygga förlossningar som inte bygger på missförstånd kräver pengar. Vi måste kunna se att det finns alternativ till den dystra bild som högerregeringen bygger upp.

Det behövs en helt ny diskussion om statsbudgeten, om skattepolitik och om värderingar för att trygga minoriteters rättigheter och fungerande vård på svenska.

Vänsterpolitik bättre än SFP för svenskspråkig service

Frank Lundberg

Under den gångna mandatperioden har jag varit suppleant i nationalspråksnämnden i Helsingfors. På mötena har vi ofta med oss en gäst. En tjänsteman eller mellanchef från en sektor som exempelvis hälsovården, funktionshinderservicen, barnskyddet eller räddningsväsendet. De berättar hur bra servicen fungerar på svenska inom sin verksamhet. Alla styrdokument ser bra ut och det finns tydliga planer om var och hur man ska få svenskspråkig service. De finskspråkiga tjänstemännen är ofta nöjda över att de tänkt på svenskan från alla perspektiv.

Kontrasten blir stark när vi jämför med hur det fungerar i praktiken. Alla vi finlandssvenskar har erfarenhet av att inte få prata svenska när vi behöver det, trots att vi blivit lovade det. Trots att det i alla dina journaler står att du är svenskspråkig träffar du ändå en finskspråkig läkare eller sjukskötare. Trots att du har tryckt ”två” för svenska på telefonen när du har bokat tid svarar någon på finska. När du väl hittar de svenskspråkiga sidorna på stadens webbplats nås du av ”sidan kan inte nås” text. Och så vidare.

Varje finlandssvensk vet att löftet om svenskspråkig service inte infrias. Därför kan vi inte mäta den svenska servicens kvalitet utifrån styrdokument och verksamhetsplaner utan genom faktiska utfall; alltså hur väl den svenskspråkiga servicen fungerar i praktiken.

Ett annat exempel på fina högtravande dokument men få åtgärder angående det svenska språket är regeringsprogrammet. Vår nuvarande regering är katastrofal på många plan, framförallt hur den skär ner för de redan utsatta och hur den nedmonterar välfärdssamhället. Men om vi bara fokuserar på vad regeringen gör för det svenska språket, hur står sig regeringen då? Eller låt mig ställa frågan på ett annat mer allmänt plan: vad skulle vara bättre för det svenska språket i Finland, en högerregering med Sannfinländarna och SFP eller en vänsterregering utan SFP?

Jag förstår att riksdagsvalsresultatet inte möjliggjorde en vänsterregering men frågan är ändå viktig att ställa eftersom SFP bygger hela sin regeringsmedverkan på att det är det enda parti som kan försvara svenskan. Här kommer tre anledningar till att vänsterpolitik är att föredra ifall du anser att svenska språket i Finland är viktigt.

Liberalismen är inte liberal

För det första är liberala partier sällan så liberala som de påstår. Ofta ses liberala partier vara de som i den franska revolutionens anda står upp för mänskliga rättigheter och fungerar som en motkraft till högerextremism. Så är inte fallet längre (om det någonsin ens varit så). Partier som klassar sig som liberala tenderar också vara ekonomiskt höger och när de står inför valet att bilda regeringar med värdeliberalt sinnade socialdemokrater eller konservativa nationalister väljer de gång på gång nationalisterna.

Viljan att driva en ekonomisk högerpolitik väger mer än värdeliberalism, mänskliga rättigheter, en human invandringspolitik eller språkliga minoriteters rättigheter. Exempler finns i allt fler länder. I Sverige är gränsen mellan vänster och höger cementerad på ett sätt som gör samarbetet omöjligt, medan värdeliberala partier gärna samarbetar med Sverigedemokraterna. Både i Norge och Danmark har högerliberala Venstre samarbetat med Fremskrittspartiet och Dansk Folkeparti redan länge. Till och med i Tyskland öppnar, det kanske inte så värdeliberala, centerhögerpartiet CDU upp för möjligheten att samarbeta med extrema AfD.

Det är måhända sant att ifall SFP inte var med i den här regeringen skulle de på riktigt skära ner i svenskspråkig service. SFP stoppar Sannfinländarna från att röra vid det svenska språket, men SFP, (oberoende av vad Anna-Maja Henriksson säger) möjliggör också en sannfinländsk politik, som sätter det påstådda finska folket först och som inte bryr sig om minoritetsgruppers rättigheter.

Finland går också i en mer auktoritär riktning som påminner om Trumps eller Orbáns politiska projekt. Genom olika åtgärder har regeringen börjat styra eller möjliggjort styrning av kultursektorn, bistånd, Yles finansiering och social- och hälsovårdsorganisationernas understöd. På det här sättet skapar man ett samhälle som sätter majoritetsbefolkningen först

och kan minska understödet till minoritetsgrupper och verksamhet som stöder mänskliga rättigheter.

Offentligt finansierad välfärd möjliggör svenskspråkig service

Den största skillnaden mellan höger- och vänsterpolitik, mellan regeringen och oppositionen, ligger i viljan att skära ner eller investera i den offentliga sektorn. Vänsterpolitik bygger på idén om en stark offentlig sektor som svarar på människors behov, det är hela grunden för vad politik är. Då det finns behov för svenskspråkig service bör den offentliga sektorn tillfredsställa det behovet. Det finns även en förståelse för att ifall vi vill trygga rättigheter för minoriteter med specialbehov, till exempel de svenskspråkiga i Finland, kommer det att krävas mer resurser och kosta pengar.

Högerpolitik i sin tur sätter alltid pengar först. Målsättningen är att trygga sin egen och landets ekonomi och detta är överordnat allt annat. Idén är att marknaden bäst kan hjälpa oss att uppfylla våra behov och att vi behöver en mindre offentlig sektor vars uppgift blir att stöda marknaden och styra den rätt. Hälsovård och annan service ska helst tillgodoses av företag och minoriteters rättigheter är inget som vi skattebetalare ska betala för. Med en sådan syn på politiken finns det bara rum för svenskspråkig service så länge det finns en ekonomisk lönsamhet i det. På sin höjd kan svenska språket vara ett kriterium vid upphandling, eller något som välfärdsområden eller kommunen betalar för att de måste följa grundlagen.

Regeringens ovilja att ge mer pengar åt välfärdsområden nedmonterar hela den offentliga sektorn och hotar svenskspråkig service. När välfärdsområdenas ekonomi ska balanseras till slutet av år 2026 finns det inte tid eller resurser att utveckla särlösningar och att omorganisera servicestrukturer. Svenskan glöms ofta bort när nya servicestigar byggs upp och klientdatasystem uppdateras. När högern sätter ekonomin över allt annat finns det inte utrymme att tänka på det svenska språket.

Vänstern står upp för minoriteters rättigheter

Vänstern bryr sig genuint om minoriteter och utsatta marginaliserade grupper medan högern bryr sig om de redan resursstarka. Det låter krasst och kanske naivt sagt, men det finns otaliga exempel på detta genom historien

och återigen under den här regeringsperioden. Liberaler ser sig ofta som motsatsen till rasism och högerextremism men historiskt, liksom nu, är det oftast vänstern som protesterar och arbetar mot högerextremism.

Ifall vi vill skapa ett samhälle som beaktar det svenska språket behöver vi stå upp för alla minoriteters rättigheter och motverka de som inte tror på mänskliga rättigheter. Vänsterförbundet kommer aldrig att vara med i en sannfinländsk regering bland annat därför att vi tar minoriteters rättigheter och det svenska språket på allvar. Vi i vänstern är också beredda att finansiera det vi tycker är viktigt. Den bästa garanten för svenskspråkig service är offentligt finansierad välfärd och en regering som står upp för mänskliga rättigheter för alla!

Inget är bestående: Inte ens nyliberalismen

Johan Ekman

I skrivande stund förflyktigas det fasta i en olustig och skrämmande takt. Klimatförändring, krig och USA:s skifte mot ett auktoritärt styre blandas med drastiska nedskärningar i välfärden här hemma. Men vi får inte paralyseras och tro att vi är maktlösa. Istället måste vi, även i Svenskfinland, bidra till en ekonomisk och politisk förändring.

De svensk- och tvåspråkiga väljarna har, SFP:s dominans till trots, aldrig utgjort en homogen grupp i det som kallas Svenskfinland. Definierandet av finlandssvenskheten som en borgerlig identitet har dock starkt upprätthållits av kapitalstarka institutioner – Svenska Kulturfonden, Konstsamfundet, stiftelsen för Åbo Akademi – som också understött civilsamhället och svenskspråkig media ekonomiskt. Ofta är stödet subtilt i form av finansiering av olika viktiga projekt som stöder kulturell och medborgerlig verksamhet. Andra gånger dras linjen på mindre subtila sätt som när Hbl 23.6.2024 på ledarplats explicit hävdade att SFP är *det* finlandssvenska partiet. Hegemoni fungerar bäst då maktanspråken är implicita och tas som för givna. När man känner att man måste göra det explicit är det ett tecken på att hegemonin krackelerar. Och just nu är det flera olika faktorer som gör att SFP:s och det finlandssvenska kapitalets hegemoni prövas.

Förutom den omedelbart uppenbara frågan om SFP:s medverkan i regeringen Orpo-Purra, finns det mer strukturella och historiska faktorer som format SFP:s politiska preferenser. Demografin är en: de svenskspråkiga blir allt färre i förhållande till majoritetsbefolkningen. 1960 utgjorde de svenskspråkigt registrerade 7,6-, år 2000 5,6- och 2021 5,2 procent av befolkningen. Allt fler lever också i en två- eller flerspråkig vardag och identiteter är mer mångfacetterade idag. När den språkpolitiska väljarbasen minskar

blir det allt viktigare att påminna om konstitutionen: landets tvåspråkighet är grundlagsenlig och måste därför förverkligas i form av svensk service. Än mer anmärkningsvärd är då partiets positionering i frågan om den så kallade gränslagen. Vad kan förklara detta?

Jag hävdar att det mest kritiska skiftet som skett under de senaste decennierna, och som påverkat inte bara SFP utan politiken mer generellt, är den nyliberala kursändringen som i varierande grad anammats både inom näringslivet och det politiska fältet. Nyliberalismen utgör både en utopisk ideologi och ett pragmatiskt politiskt program som ämnar stärka kapital i förhållande till arbete. Den utopiska ideologin förespråkar ett samhälle där marknaden frigörs och det offentliga tar ett steg tillbaka. Entreprenörskap och individuellt ansvar är ledorden. Detta ska leda till större individuell frihet. I praktiken har denna målsättning ofta förverkligats med stark inblandning av staten. Speciellt när ökad ojämlikhet, låg tillväxt, miljöförstörrelse m.m. har mött på motstånd hos människor, har metoderna för att genomföra nyliberala reformer blivit mer auktoritära. Ett exempel på detta var eurokrisen, då sydeuropas stater tvingades anpassa sig till de nordeuropeiska staternas krav, vilket ledde till hög arbetslöshet och stora sociala problem. I det ljuset ser sig nyliberalismen mer som ett klassbaserat projekt riktat på omfördelning än ett program som ökar på friheten. Den inkomstutjämning och expanderande av offentlig service som skedde under decennierna efter andra världskriget har vridits tillbaka - med statens hjälp. Plötsligt blir alltså staten, vars intrång vi skulle befrias från, en central komponent i genomdrivandet av marknadens frihet.

Det är givetvis så att de nordiska välfärdsstaterna tvingades hitta på strategier för att anpassa sig till denna förändring, som härstammade från USA. När kapitalet frigjordes blev det nämligen svårare att försvara nationella välfärdsstater. I Norden gick man därför, från 1980-talet, in för en nordisk variant av nyliberalism som innebar en gradvis tillbakagång av välfärdsstaten och en modell där man genom korporativistiska arrangemang skulle hålla lönerna lägre i förhållande till produktivitetsökningen för att därmed gynna exporten. Intäkterna skulle omfördelas i en jämförelsevis stark välfärdsstat medan tillväxten skulle öka. Efter 1990-talets ekonomiska kris då finanssektorns snabba liberaliseringar bidrog till en omfattande bankkras och en speciellt i Finland katastrofal recession blev EMU:s normer ankaret

för denna nyliberalistiska politik. Trots en tidigare uppgång backad av Nokia, har tillväxten dock sackat. Det verkar alltså som om den exportdrivna modellen inte fungerar så bra som man önskat. Vi har istället sett nedskärningar och interna devalveringar.

När välfärdstjänsterna blir mindre universella har det även konsekvenser för den svenskspråkiga servicen. Då blir det en fråga om lokala revirstrider – dessa kan lyckas eller misslyckas, men som helhet eroderar nivån på servicen. Regeringen Orpo-Purra, där även SFP medverkar, har gått in för drastiska nedskärningar. Dessa påverkar givetvis den svenska servicen ytterst negativt. Att detta görs i samråd med Sannfinländarna, som enligt all logik borde utgöra den identitetspolitiska motpolen till SFP, pekar på att partiet tyvärr styrs av två ledande principer: kortsynt maktpolitik och en ideologisk preferens för nyliberal ekonomisk politik under vilken sociala rättigheter och socialt medborgarskap är underställda.

Som tur existerar det dock alternativ. De strukturella faktorerna är givetvis starka, men det förefaller klart att de ökade geopolitiska spänningarna och klimatförändringen innebär att vi helt enkelt måste tänka om i Europa och Finland. Vi behöver inte med vett och vilja gå in för att försvaga det som varit framgångsrikt. Vi kan fortfarande välja att investera i utbildning, vård och omsorg för alla, inte bara för de få. Det centrala är att inse att det faktiskt *finns* alternativ och sedan jobba för dem. Det är också därför jag valde att ställa upp i vårens val. Vi måste agera innan det blir för sent.

Ett alternativ till Svensk Ungdom

Tiki Torrkulla

Den första politiska erfarenheten för många unga i Svenskfinland är att delta i Svensk Ungdoms verksamhet. Detta spelar en central roll för hur SFP upprätthåller sin maktposition, som i vissa områden till och med kan beskrivas som ett monopol.

En stor del av SFP:s väljare tar det som en självklarhet att partiet är den självskrivna garanten för svenskans ställning i Finland - oberoende om så är fallet eller ej. Vissa till och med identifierar sig som politiskt vänster men ställer ändå sig bakom högerpartiet SFP på grund av de etablerade normerna i Svenskfinland.

Genom att rekrytera unga tidigt lyckas SFP skapa en ständigt förnyad skara av trogna väljare. Därför är det särskilt viktigt att unga får möjligheten att bryta sig loss från SFP:s över hundraåriga järngrepp.

Vänstern måste bli bättre på att kommunicera att vi också försvarar det svenska språket och att högerns nedmontering av välfärden även drabbar den svenskspråkiga servicen.

Om unga inte får ta del av alternativa perspektiv riskerar det för den stora majoriteten att leda till politisk apati och minskat engagemang i samhället, särskilt om den enda aktiva svenskspråkiga politiska ungdomsorganisationen i hemorten är Svensk Ungdom.

SFP och Svensk Ungdom bygger sin popularitet på en identitetspolitik som ger språket en överdriven betydelse för individens relation till samhället. Till skillnad från den vanliga stereotypen är de flesta finlandssvenskar inte rikare än de finskspråkiga och har därmed exakt samma klassintressen. Parollen 'Alla världens proletärer, förena er!' understryker vikten av enighet mellan olika grupper, både nationellt och internationellt, för att tillsammans besegra kapitalismens förtryck.

Historiskt sett har även Vänsterunga haft stora svenskspråkiga lokalavdelningar, men under de senaste årtiondena har arbetarrörelsen försvagats

och samhällsengagemanget minskat. Det enda sättet att vända utvecklingen och åter stärka vänstern är att bli en politisk massrörelse snarare än ett renodlat valmaskineri. Målet måste vara att skapa en gemenskap som kan erbjuda unga ett tydligt alternativ till Svensk Ungdoms politik, och där politiken ses som mer än parlamentarism.

Min egen erfarenhet är att det finns många utmaningar med att ordna alternativ svenskspråkig verksamhet. Svenskfinland är geografiskt utspritt, och det finns få aktiva personer som försöker få igång verksamheten. Kommunikationen kan vara svår på tvåspråkiga orter, där det finns ett behov av att använda en blandning av finska och svenska.

Nu är vi trots allt är närmare än någonsin att seriöst kunna utmana SFP:s och Svensk Ungdoms dominans i Svenskfinland, särskilt med tanke på hur många som kritiserar samarbetet med Sannfinländarna som avslöjat hyckleriet bakom den progressiva fasaden. Det är därför avgörande att fortsätta ifrågasätta SFP:s och SU:s hegemoniska position.

Denna position blev tydligt synlig i hur ett antal gymnasieskolor under flera år marknadsfört Svensk Ungdoms utbildning "Politikerskolan" via skolans officiella kommunikationskanal, Wilma. De hade inte ens reflekterat över hur detta är partipolitiskt och bryter mot skolans neutralitet, eftersom SFP:s position är så stark att de inte betraktas som ett parti bland andra. När detta uppmärksammades av mig som studerande och togs upp i medier tvingades alla skolor att sluta med det. Vi bör använda alla tillfällen som finns för att ifrågasätta denna typ av icke-officiell maktutövning från SFP, som ofta kan förekomma i finlandssvenska institutioner, såsom skolor och Kulturfonden.

Samtidigt är detta en chans för vänstern att växa. Många som har tappat förtroendet för SFP söker som bäst ett nytt politiskt hem. Vår främsta fördel i att försöka vinna över dessa personer är att en person som vill förändra samhället alltid kan ha en större inverkan än tio som försöker bevara det.

Grundlagens politisering och Svenskfinlands framtid

Otto Bruun

”Med beaktande av det som hände i går är det uppenbart att det också kan gå riktigt illa.” Juris professor Päivi Leino-Sandberg, dagen efter att riksdagens grundlagsutskott behandlat förslaget om avvisningslagen (Svenska Yle 19.6.2024)

Under våren 2024 behandlade Finlands riksdag den så kallade avvisningslagen, för att säkra Finlands östra gräns. Redan innan avvisningslagen landade i riksdagen hade juridiska experter varnat för att det viktiga grundlagsutskottet, som traditionellt tagit avstånd från dagspolitikens intressekonflikter, politiserats. Utvecklingen under denna mandatperiod sattes på sin spets när utskottet beslutade att lagförslaget för avvisningslagen är möjligt att anta, trots att en nästan helt enig juridisk expertis ansåg att lagförslaget måste förkastas på grund av att det strider med grundlagen och bindande folkrätt.

Svenska folkpartiet och den åländska riksdagsledamoten Mats Löfström medverkade öppet till politiseringen av grundlagen. Jag hade hoppats att en självkritisk diskussion skulle inledas efter att grundlagsutskottet nästan enhälligt gått emot den juridiska expertisen, men så är inte fallet. Därför behövs en bredare finlandssvensk debatt för att ompröva problematiska prioriteringar.

Vad spelar grundlagen för roll?

Den språkliga minoritetens och den åländska självstyrelsen vilar på grundlagen. Grundlagens 17 § garanterar rätten till eget språk och egen kultur, och definierar svenskan som ett av de två nationalspråken. I grundlagens 120 § befäster man Ålands särställning, som även vilar på internationella avtal.

Den moderna rättsstatens demokrati innebär begränsningar för utövandet av politikernas och myndigheternas makt. Ingen majoritet, inte ens i en demokrati, kan med enkel majoritet inskränka de grundläggande rättigheterna och friheterna som en minoritet åtnjuter. De här principerna är kärnan i den grundlag som antogs i Finland år 2000. I en rättsstat ska mänskliga rättigheter och grundrättigheter respekteras oberoende av vad en politisk majoritet eller koalitionsregering tycker.

Finland har haft en unik modell, där riksdagens konstitutionella utskott tolkar grundlagen. I många andra länder finns oberoende grundlagsdomstolar. Fördelen hos oss är att man har möjlighet att på förhand granska lagar som strider mot grundlagen och mänskliga rättigheter.

Modellen har varit framgångsrik, men också kritiserats. För en del samlingspartister och många sannfinländare har det redan länge varit ett självändamål att utmana grundlagens och folkrättens begränsningar. Bland annat Jussi Halla-Aho och Kimmo Sasi har under årtal ondgjort sig om att vår grundlag och de internationella avtalen begränsar politiken alltför mycket. Deras strategi har varit att långsiktigt driva ett politiserande av grundlagsutskottet.

Avvisningslagen

Avvisningslagen som begränsade asylrätten godkändes våren 2024, men har inte varit nödvändig att ta i bruk. Läget vid den ryska gränsen har sedan dess lugnat sig. Ledande experter har varit eniga om att avvisningslagen var ett övertramp och farligt prejudikat av grundlagsutskottet.

Av tradition sitter åländska riksdagsledamöter i grundlagsutskottet på SFP:s mandat, som under den här mandatperioden innehas av Mats Löfström. Löfström har kritiserats för sitt förfarande, och i hans svar på kritiken bekräftar Löfström att han och SFP aktivt medverkat till grundlagens politisering. Enligt Löfström stödde han avvisningslagen för att inte isolera Åland eller SFP från regeringsmakten. Han ville inte heller reta upp president Stubb, för att ”ensam är inte stark i politik”.

Det konstiga är, att Löfström lutar sig helt på politiska istället för juridiska argument. ”Det är i Ålands intresse att jag kan påverka, och det gör man framförallt i en grupp som sitter i regeringen vid de bord där besluten fattas”, säger Löfström åt Ålands radio.

Om nu SFP ska vara hörnstenen i vårt försvar av grundlagen så skulle man tro att partiet aktivt diskuterar riskerna med att politisera grundlagen. Grundlagsutskottet har som uppgift att se till att grundlagen respekteras. Det här ska göras oberoende av om president, myndigheter, regering, riksdagsmajoritet eller folklig majoritet tycker att grundlagen står i vägen för maktutövande. Det är det minsta en finlandssvensk allmänhet kan kräva.

Tyvärr verkar inte Löfström inse riskerna med att basera sin åsikt på vad presidenten tycker att behövs. Löfström säger också att man ska lita på myndigheterna. Löfström skönmålar dessutom experternas oenighet, när han säger att deras åsikter gått isär. Åländska före detta riksdagsledamoten Gunnar Jansson som satt 20 år i riksdagen sade åt YLE att han ”inte varit med om en situation där de rättslärdade är så klara och tydliga, men att utskottet trots det säger att de måste gå vidare.” Till och med verklighetsbeskrivningen blir skev för att Löfströms agerande ska framstå som motiverat.

Det exceptionella undantaget

Grundlagen kan ogärna få sättas på undantag. Löfström känner eventuellt igen problematiken, eftersom han argumenterar att avvisningslagen är ett historiskt unikt fall.

”Den här lagen måste ses på ett exceptionellt sätt, det här är inte applicerbart på något annat område, gentemot Åland eller gentemot något annat”, säger Löfström åt Ålands Radio (19.6.2024).

Löfström är tydligen helt ovetande om att undantag och politisering av grundlagen nästan alltid argumenteras som något exceptionellt. För tjuugo år sedan under kriget mot terrorismen var argumentationen i USA och Storbritannien liknande, vilket ledde till otaliga kränkningar av mänskliga rättigheter. Det enda sättet att kringgå grundlagen är att hänvisa till exceptionella förhållanden, men även undantaget blir ett prejudikat.

Kärnan i försvaret av grundlagen måste därför vara, att grundlagen måste gälla även i exceptionella förhållanden. En stor del av poängen med grundlagsskydd är att inte ens ett exceptionellt läge ska kunna rubba dem. Det här betyder att de mänskliga rättigheterna och grundrättigheterna, och framför allt deras kärnområde som asylrätten i det här fallet, ska vara skyddat i alla lägen.

Regeringens inställning gjorde också att man i Finland inte försökte hitta sätt att stärka säkerheten som hade varit grundlagsenliga och i linje med internationella avtal. Var krisen vid gränsen verkligen en sådan akut kris att inga andra tillvägagångssätt var tänkbara? Till exempel grundlagsexperten professor Kaarlo Tuori har visat att det rätta hade varit att lyfta frågan diplomatiskt inom de avtal som Finland ingått. Ett EU- eller Nato-samarbete vid gränsen hade också varit möjligt för att höja säkerheten. Nu var det rättsstatsprincipen som fick vika. Om man istället gått in för att hitta en lösning i enlighet med grundlagen och de internationella avtalen hade rättsstatsprincipen förstärkts.

Det framstår som att det inte var situationen på östgränsen som var exceptionell, utan snarare uppstod en exceptionell politisering av grundlagen.

Problematiska prioriteringar

Det är svårt att säga vad de långsiktiga konsekvenserna för den finlands-svenska minoriteten eller den åländska självstyrelsen är. Det beror givetvis på hur man agerar i framtiden, och därför är debatten aktuell.

”Framtiden är ett avtryck i tid av allt vi gör, men också det vi inte gör, av vår oförmåga att handla med ansvar över tid”, skriver Jenny Andersson & Erik Westholm i sin bok *Slaget om framtiden* (Santerus förlag, 2019). Om grundlagen och de internationella avtal den bygger på fortsättningsvis politiseras och blir en del av de parlamentariska förhandlingsprocesserna finns det en rejäl risk att vår rättsstat urholkas, inklusive de mänskliga rättigheterna, de språkliga rättigheterna och Ålands särställning. Politikernas uppgift är att se till att de stora långsiktiga frågorna inte dribblas bort i det parlamentariska spelet, så som grundlagen och klimatfrågan. Just nu verkar fel prioriteringar styra i Svenskfinland.

